

Teir vóru grótharðir við hvønn annan

ÁKI BERTHOLSEN

– Eg havi altíð, havt stóran stóran áhuga fyri arbeiðararørsluni. Hesin áhugin bleiv styrktur, tey seks árin, eg búði á Tvøroyri. Ikki minst tey longu vetrarkvöldini eg plagdi sita og spæla kort við Ellu Midjord.

Jóannes Dalsgaard sigur, at hann tí var ógvuliga fegin, tá i nevndin í arbeiðsmannafelagnum Fylking heitti á hann um at skriva eina bók um felagið, nú tað fylti 75 ár.

Úrslitið er ein søgulig bók, sum kom út í vikuni um Fylking, sum er elsta fakfelag í landinum. Bókin

er 650 síður við einum ørgrynna av myndum.

– Ella Midjord var komin upp í árin og hevði sjálf verið við í arbeiðararørsluni, sigur Jóannes.

Tað gingu eisini nógv eldri fólk inn til hana, og tað var ikki minst hesi longu vetrarkvöldini við kortborðið saman við Ellu Midjord og øðrum gomlum fólki, sum góvu honum eina fatan av, hvat rørdust ímillum vanliga fólk tá, eina fatan, hann ongantíð kundi havt fingið burturúr at lisið gerðarbókur, lögtingstíðindi og bløð.

Hann hevur eisini tosað við nógv onnur eldri fólk

fyri at kunna seta seg inn í tíðina og fyri at fáa eina kenslu av tíðarandanum. Jóannes er hesum fólki sera takksamur fyri teirra hjálp og beinaseini.

Tað var í tøkum tíma, søgan hjá hesum fólki fekst til skjals, tí nógv av teimum liggja undir grønu torvu, longu nú bókin kemur út.

Nakrar fáar av hesum munnligu heimildum eru beinleiðis endurgivnar í bókini.

Annars var kanningararbeiðið lettari sagt enn gjørt tí skjalasavnið hjá Fylking hevur verið spjatt fyri allar vindar.

Arbeiðararørslan á Tvøroyri var sterk og vælskipað. Teir stóðu sum ein maður, og vóru ikki til at vika í nógvum av teirra kvønum, hóast hart trýst lá á teimum og hóast teir, sum gingu á odda, blivu hungraðir, og blivu ikki bidnir aftur til arbeiðis, sigur Jóannes Dalsgaard. Hann hevur skrivað stórverk um elsta arbeiðsmannafelag í landinum, Fylking á Tvøroyri. Bókin kom út í vikuni. Jens Kr. Vang hevur tikið myndina av honum við megnarverkinum, hann hevur skrivað um elsta arbeiðsmannafelag í landinum

Tað eydnaðist tó at savna næstan allar gerðarbókurnar og tær eru fyri ein stóran part grundarlagið undir bókini. Men harumframt hevur hann savnað tilfar um Fylking í skjalasøvnum hjá øðrum stovnum, bæði hjá lögtinginum, landsnevndini, sum landsstýrið tá nevndist, hjá kommununi og øðrum stovnum. Og hann hevur eisini verið á donskum skjalasøvnum eftir tilfari.

Jóannes hugtikin av gerðarbókunum hjá Fylking. – Fylking hevur yvirhøvur havt sera góðar skrifvarar, sum vóru ógvuliga nærlegdir at fáa alt við. Og summar fundarfrásagnir eru so livandi, at tað tú næstan fólir stemningin.

Hann er eisini takksamur fyri, at hann slapp at granska gerðarbókin hjá arbeiðsgevarunum, tí so hevur hann kunna samansjóðað hesar báðar keldurnar.

hesar báðar keldurnar.

Tvøráfólk vaknaðu

Nú var Fylking fyrsta arbeiðarafelag í Føroyum. Vit spurdu høvundan, hvussu tað bar til, at tað nettupp var á Tvøroyri, at verkamaðurin varð vaktur.

Tað var ikki bara á Tvøroyri. Royndir vóru eisini gjørdar aðrastaðni, sigur Jóannes Dalsgaard.

Men hann heldur ikki, at tað var av tilvild, at fakfelagsrørslan bleiv sterkari á Tvøroyri, enn aðrastaðni.

– Tað var eitt fakligt umhvørvi á Tvøroyri fyrst í hesi öldini. Nógvir arbeiðsmenn og handverkarar runt um í Føroyum høvdu góðan kunnleika til arbeiðararørsluna og onkrar royndir høvdu verið gjørdar at stovna felag aðrenn, m.a. í Havn, og eisini á Tvøroyri, men tað var alt dottið niður fyri aftur.

– Men at tað kyknaði aftur á Tvøroyri, er neyvnan av tilvild. Ídnaðurin var mentur mest á Tvøroyri. Har var ein verulig borgarastætt og ein verkamannastætt. Í verkamannastættini vóru menn, sum høvdu verið úttanlands og arbeitt og kundu til felagsarbeiði hagani.

– Og har vóru nógvir útlendingar á Tvøroyri og ar-

beiddu, bæði svíar, danir og eisini onkr norðmaður og teir kendu til fakfelagsarbeiði og summir teirra høvdu.

– Fyrst í hesi öldini tók støðan hjá verkamanninum, at versna tí prisirnir hækkaðu.

Jóannes Dalsgaard sigur, at hann hevur varhugan av, at vinnulivsmenninir og skipararnir fóru avstað við tí búskaparliga vøkstrinum, sum var, men meinigi maðurin var við sviðusoð.

– Tá ið prisirnir tóku at hækka av álvara, var tíðin búgvin at stovnað fakfelag.

Felagið varð stovnað í 1915 undir navninum Enigheden. Í 1932 fekk tað navn, sum tað enn hevur, Fylking.

Jóannes Dalsgaard heldur, at orsökini til, at fakfelagsrørslan bleiv so sterk á Tvøroyri, var, at tað eydnaðist teimum at varðveita oddamenninar í bygdini. Í Havn mistu teir sínar leiðarar, tí arbeiðsgevararnir boykottaðu teir. Davidsen mátti rýma til Sands og Maurensius mátti fara til skips.

– Á Tvøroyri eydnaðist tað ikki at kroysta teir burtur. Ein grund til, at felagið var so sterkt, var, at handverkararnir vóru við. Hand-

Fjira kolamenn í húsnæm í Rangabotni. Teir gestu ofta har ein part av vikuni. Teir eru f. x. Anders Wiberg, Oluf Mårtensson og Reginald Olsson. Fjórði maðurin er ókendur. Myndin er úr søguligu bókini, sum just er komin út um elsta arbeiðsmannafelag í Føroyum, Fylking á Tvøroyri